

Karadeniz Bölgesi Turizminin Hareketlendirilmesinde Spor ve Rekreasyon Tesis ve Organizasyonlarının Değerlendirilmesi

M. Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL¹

Faruk ALBAY²

Fatih KILINÇ³

Y.Selim AĞAOĞLU⁴

Hülya BEŞİKÇİ⁵

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Samsun.

E-mail: myalcint@omu.edu.tr; myalcint@gmail.com

² Çarşamba Lisesi Beden Eğitimi Öğretmeni, Samsun

³ Süleyman Demirel Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Isparta

⁴ Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Yaşar Doğu Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Tokat

⁵ Turizmci, Samsun

ÖZET

Bu çalışmada Karadeniz Bölgesinin sportif ve rekreatif etkinlikleri mevcut hali ile ortaya konulmuş ve bu durumun turizm sektörünü canlandırmak bakımından etkileri değerlendirilmiştir. Bu amaçla bölgede yer alan illerdeki Gençlik ve Spor İl Müdürleri, Kültür ve Turizm İl Müdürleri ve başlıca otel yetkililerinin görüş ve düşüncelerinden yararlanılmıştır. Çalışmanın verileri ilgili literatür taraması ve araştırmacı tarafından geliştirilen anket ile toplanmıştır. Araştırma bir durum tespiti (kesitsel çalışma) niteliğindedir. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde frekans ve yüzde dağılımları ile iki yüzde arasındaki farkın anlamlığını belirleyen “Z” istatistiği kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre Karadeniz Bölgesinde turistik değer taşıyan pek çok sportif ve rekreatif doğal kaynağın var olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu potansiyel yeterince tanınmamış ve tanıtılmamıştır. Diğer yandan bölgenin ulaşım ve konaklama imkânları yetersizdir. Ayrıca bölgedeki konaklama tesislerinde turistlerin uzun süre kalmalarını sağlayacak spor ve rekreasyon tesis ve organizasyonları istenilen sayı ve yeterlilikte değildir. İllerdeki rekreatif ve sportif etkinliklerin büyük çoğunluğu belediyeler, bir kısmı da Gençlik ve Spor İl Müdürlükleri tarafından düzenlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, spor, rekreasyon

The Evaluation of the Sport and Recreation foundations and organizations about refreshment of tourism at Black Sea Region

ABSTRACT

At this study, the existence situation of sport and recreation activities at Black Sea Region was emerged. The effect of this situation and acting of that on tourism sector was evaluated. For this reason, vision and opinions of province managers of Youth and Sport, province managers of Culture and Tourism (22) and major hotel authorities (40) that were in the cities which take place in black sea region were used.

Data related with this research and literature is provided by developed questionnaire of researcher. This research was made on qualification of fixation situation that is cross-sectional study. The statistical analysis of data of percentage and frequency are used with “Z” statistics which define the differences between two percentages.

According to the result of research there are many sportive and recreational natural resources which have got touristy values in Black Sea Region. However, these potentials have not recognized and to be introduced enough. On the other hand, possibility of communication and accommodation of Black Sea Region is not enough. In addition accommodation foundations are not as quantification and qualification that can provide long-term staying of tourist at sport and recreation foundations and organizations. Majority of recreational and sportive activities in province of that region are organized by municipals, but partly province manager ship of Youth and Sport.

Key Words: Tourism, sports, recreation

GİRİŞ

İnsanlar, tarihin her döneminde çeşitli sebeplerle sürekli yaşadıkları yerlerden geçici olarak başka yerlere seyahat etmişlerdir. Turizm olarak adlandırılan bu olgu aralıksız devam eden bir süreçtir. Günümüz teknolojisinin insan gücüne duyulan ihtiyacı azaltması ve bu yeni yaşam biçimi ile ortaya çıkan stres, iş tatminsizlikleri ve sosyal çevre baskıları türünden olumsuzluklar söz konusu bu olgunun yeni boyutlar

kazanarak gelişmesini sağlamıştır. Turizm ve seyahat sektörü bugün dünyada en fazla iş sahası yaratan bir sektör konumundadır. Öyle ki dünya çalışanlarının 1/16’sı bu alanda istihdam edilmektedir (8).

Günümüzde turistik amaçlı seyahat eden kişiler artık sadece güneş, kum ve deniz aramamakta, bunun yanı sıra “turizmin karşılamaya yöneldiği ihtiyaçlar açısından bir alternatif araç hüviyeti taşıyan beden eğitimi ve spor” (2) ya da rekreasyon gibi etkinliklere de yönelmektedir. Çünkü spor ve rekreasyon ile kişide

uyum gelişmekte (18), çeşitli faaliyetler ile organize edildiğinde zaman en iyi biçimde değerlendirilerek olumlu davranışlar kazanılabilmektedir (14). Böylece sportif ve rekreatif yaşantıya yönelik turizm taleplerinin ön plana çıkması, sporun turizm içindeki önemini arttırdığı gibi hareketliliğini de arttırmıştır. Şüphesiz bu durum rekreasyon ve sporun turizm içinde bir turizm türü veya turizm ürünü olarak, önemli bir yer edinmesine sebep olmuştur (2).

Bugün turizmin çok değişik ekonomik alanları kapsamaması onun Türkiye’de önemli bir sektör haline gelmesinin nedenidir. Bu değişim aynı zamanda genel ekonominin de sürükleyicisi olarak dikkat çekmektedir (21).

Turizm Türkiye’de bölgesel kalkınmada da önemli bir rol oynamaktadır. Nitekim sanayinin kurulması için yeterli kaynağı olmayan ve çeşitli doğal güzelliklere sahip bulunan Ege ve Akdeniz kıyılarındaki bazı iller turizm sayesinde kalkınmalarını gerçekleştirmişlerdir (7). Bu bölgelerdeki turizmin en canlı kısmını deniz ve güneş unsurları oluşturmaktadır. Ancak güneş, deniz ve doğa üçgeninde, güneşin olumsuz etkileri, denizlerin kirliliği ve tabii çevrenin tahribi gibi olumsuzluklar turizm sektörünü yeni açılımlara yöneltmiştir. Bugün Türkiye’nin önemli turizm potansiyellerinden biri durumuna gelen yayla ve yayla turizmi böyle bir değişimin doğal sonucu olarak değer kazanmaktadır (19). Gerçekten çeşitli turizm uzmanları arasında yapılan bir araştırmada turistlerin ilgi gösterdiği toplam 17 çekicilik unsurunun başında “doğal güzellik” gelmekte ve onu yörenin “iklim durumu” izlemektedir (10).

Karadeniz Bölgesi doğal güzellikleri ve insanlara sunduğu zengin hareket alternatifleri ile giderek bir cazibe merkezi konumuna gelmektedir. Bölge, özellikle doğa sporları ve rekreatif etkinlikler için uygun bir tabiat zenginliği sunmaktadır. Fakat mevcut değerleri koruma ve geliştirme hassasiyeti içinde Karadeniz Bölgesi için ciddi turizm politikası ve uygulamalarına ihtiyaç vardır (7).

Başarılı bir turizm faaliyeti için temiz, düzenli ve sağlıklı bir çevreye ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak turizmin hızlı temposu çevreyi belirli ölçüde tahrip edebilmektedir. Onun için, “çevreyi turizmden turizm için korumak” gerekir (3).

Türkiye’ye gelen turistlerin seyahat edecekleri ülkeyi seçerken göz önüne aldıkları etmenlerin başında %79 ile “doğanın korunduğu bir çevre” ye gitme isteği gelmekte, onu %69 ile tatillerini “yerel geleneklerin bulunabileceği bir yer” de geçirme arzusu izlemektedir (10). Buna göre turistlerin öncelikle doğası ve kırsal çevresi korunmuş veya korunmakta olan bir ülkede tatil özlelerini gidermeyi düşündükleri anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra

“turizme katılmanın esası hiç şüphesiz ve tartışmasız dinlenmedir (2).

Bu çalışma ile; Karadeniz bölge turizmindeki rekreasyon ve sportif etkinliklerin mevcut durumu değerlendirilerek, hem sektörel payı arttırmak hem de bölge turizm potansiyelinin geliştirilmesine katkı sağlamak hedeflenmiştir.

MATERYAL ve YÖNTEM

Bu araştırmanın evrenini; Karadeniz Bölgesindeki illerin (17 il) “Gençlik ve Spor” ve “Kültür ve Turizm Müdürlüğü” (34 kişi) ile bu bölgede yer alan 123 otelin yöneticilerinden toplam 157 kişi, örneklemini ise; 22’si Müdür (İl Gençlik ve Spor, Kültür ve Turizm) 40’ı da otel yöneticisi (16 müdür, 11 müdür yardımcısı, 13 diğer sorumlular) olmak üzere toplam 62 kişi oluşturmaktadır. Aslında araştırmada ulaşılmak istenen hedef kitle 102 (34 müdür, 68 otel yöneticisi) kişidir. Fakat Anketlerin sadece 62’sinin geri dönüşü gerçekleştirilerek değerlendirmeye alınmıştır. Karadeniz Bölgesi İllerindeki başlıca oteller belirlenirken Kültür ve Turizm Bakanlığı kaynaklarından ve son verileri içeren otel rehberlerinden yararlanılmıştır.

Araştırmada bilgi toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından bir anket geliştirilmiştir. Anket geçerlilik, kapsam, konuya uygunluk, açık ve anlaşılabilirlik gibi hususlar bakımından uzman görüş ve önerileri ile desteklenmiş, böylece ankete son şekli verilmiştir. Anket; araştırmaya konu olan yöneticilerin; yaş, cinsiyet, eğitim durumu, görev ve görevdeki kıdemlerini belirlemek, bölgedeki mevcut sportif ve rekreatif değerleri tespit etmek ve yetkililerin bu değerlerin yeterliliği konusundaki görüşlerini almak amacıyla yönelik toplam “31” sorudan oluşmaktadır. Anketin son iki sorusu, otellerin sahip oldukları spor ve rekreasyon tesislerinin tespitini amaçlamaktadır.

Çalışma bir durum tespiti (kesitsel çalışma) niteliğindedir. İstatistik değerlendirme SPSS (Statistics Package For Social Sciences) paket programının 10.0 sürümü ile yapılmıştır. Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde frekans ve yüzde dağılımları ile iki yüzde arasındaki farkın anlamlığını belirleyen “Z” istatistiği kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmada elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde verilmiştir. Tablolar yüzde ve frekans dağılımlarına göre düzenlenmiş, gerekli görülen bazı tablolarda ise karşılıklı iki veri yüzdesi arasındaki farkın anlamlığına bakılmıştır.

Anketleri cevaplayanların %50’sini 41–50 yaş grubu oluşturmaktadır. Bunların %88,7’si erkek, %11,3’ü de bayandır.

Tablo 1. Örneklem Yaş, Cinsiyet, Öğrenim Durumu, Görev (Statü) ve Hizmet Süreleri

Değişkenler		n	%
Yaş	25–30	11	17,7
	31–40	16	25,8
	41–50	31	50
	51 ve üzeri	4	6,5
Cinsiyet	Kadın	7	11,3
	Erkek	55	88,7
Öğrenim Durumu	Lise	9	14,5
	Ön lisans	22	35,5
	Lisans	29	46,8
	Diğer	2	3,2
Statü	Müdür	38	61,3
	Müdür Yardımcısı	11	17,7
	Memur	3	4,8
	Diğer	10	16,1
Hizmet Süresi	0–5 yıl	19	30,6
	6–10 yıl	15	24,2
	11–15 yıl	6	9,7
	16 yıl ve üstü	22	35,5

Tablo 2. Örneklem Statü (Görev) ve Öğrenim Durumlarının Dağılımı

Görevleri		Eğitim Durumları			Toplam
		Lise	Ön lisans ve Lisans	Diğer	
Müdür	n	5	32	1	38
	%	8,1	51,6	1,6	61,3
Müdür Yardımcısı	n	1	9	1	11
	%	1,6	14,5	1,6	17,7
Memur	n	1	2	-	3
	%	1,6	3,2	-	4,8
Diğer	n	2	8	-	10
	%	3,2	13	-	16,2
TOPLAM	n	9	51	2	62
	%	14,5	82,3	3,2	100

Tablo 3. Örneklem Statülerine Göre Hizmet Süreleri

Görevleri		Hizmet Süreleri				Toplam
		0–5 yıl	6–10 yıl	11–15 yıl	16 ve üstü	
Müdür	n	11	10	4	13	38
	%	17,7	16,1	6,5	21	61,3
Müdür Yardımcısı	n	3	3	1	4	11
	%	4,8	4,8	1,6	6,5	17,7
Memur	n	1	1	-	1	3
	%	1,6	1,6	-	1,6	4,8
Diğer	n	4	1	1	4	10
	%	6,5	1,6	1,6	6,5	16,2
TOPLAM	n	19	15	6	22	62
	%	30,6	24,2	9,7	35,5	100

Tablo 4. Karadeniz Bölgesine Gelen Yerli Turistlerin İlgi Alanları

Değerler	Doğal güzellikler n=35(%55,6)	Spor ve Rekreasyon n=8 (%12,6)
Tarihi Değerler n=19(%30,8)	p=0.005	p=0.014
Doğal güzellikler n=35 (%55,6)	*	p=0.000

Tablo 2'den örneklemin çoğunluğunun yüksek öğretim eğitimi aldığı anlaşılmaktadır. Bütün örneklem içerisinde müdür olarak görev yapanların üniversite mezunu olma oranı ise, %51,6'yı bulmaktadır.

Ankete katılan yetkililerin çoğunluğunun hizmet süresi 16 yıl ve üzeridir (%35,5). Bunu daha sonra 0–5 yıl seçeneği (%30,6) izlemektedir. Öte yandan araştırmaya katılan müdürlerin %17,7'sinin görev süresi 0–5 yıl arasında, %21'inin ise 16 yıl ve üzerindedir.

Yerli turistlerin Karadeniz Bölgesine gelme tercihleri sırasıyla “doğal güzellikler” (%55,6), “tarihi değerler” (%30,8) ve “spor ve rekreasyon” (%12,6) biçimindedir. Bu üç seçenek arasında da istatistiksel anlamda farklılık bulunmuştur.

Tablo 5. Karadeniz Bölgesine Gelen Yabancı Turistlerin İlgi Alanları

Değerler	Doğal güzellikler n=27 (%43,5)	Spor ve Rekreasyon n=11 (%18,3)
Tarihi Değerler [n=23(%37,2)]	p=0,46,3	p=0,013
Doğal güzellikler [n=27(%43,5)]	*	p=0,001

Yerli turistler gibi, yabancılar da bölgeye öncelikle doğal güzellikler (%43,5) ve tarihi eserler (%37,2) için gelmektedirler. Ancak bu iki seçenek arasında anlamlılık bulunamamıştır (p>0.005). Spor ve rekreasyon seçeneği

ise gerek yerli gerekse yabancı turistlerin bölgeye gelme sebepleri arasında son sırada yer almaktadır.

Tablo 6. Ulusal ve Uluslararası Organizasyonların Bölge Ekonomisine Katkıları

Seçenekler	n	%
Evet	26	42
Kısmen	17	27,4
Hayır	5	8,1
Cevaplamayanlar	14	22,5
TOPLAM	62	100

İllerde düzenlenen ulusal ve uluslar arası organizasyonların il ekonomisine katkısı konusunda deneklerin önemli bir kısmı pozitif bir düşünceye sahiptir (%42). Örneklemin %8,1'i ise bu düzenlemelerin ekonomik getirisinin bulunmadığı yönünde görüş bildirmiştir.

Tablo 7. Sportif ve Rekreatif Organizasyonlara Karşı Yöre İnsanlarının Tutumları

Seçenekler	n	%
Destekler	42	67,8
Desteklemez	5	8,1
Cevaplamayanlar	15	24,1
TOPLAM	62	100

Tablo 7'den yöre insanların %67,8'inin sportif ve rekreatif faaliyetleri desteklediği anlaşılmaktadır. Halkın bu organizasyonlara ilgisiz olduğunu belirtenler sadece %8,1 oranındadır.

Örnekleme göre bölgeye gelen turistlerin öncelikli olarak konakladığı tesisler içerisinde %90,9 ile birinci sırayı “oteller” almakta bunu “misafirhane” (%7,3) ve “yurtlar” (%1,8) izlemektedir. Ziyaretçiler otel bulamadıkları durumlarda ise, “misafirhane” (%74,4) ve “pansiyonlara” (%12,7) yönelmektedirler. Bu sonuçlara göre bölgedeki “kiralık ev” talebi ancak beşinci derece önem sırasına (%65,4) sahiptir.

Tablo 8. Karadeniz Bölgesine Gelen Turistlerin Öncelikli Olarak Konakladığı Tesisler

Önem Sırası	Otel		Misafirhane		Yurt		Pansiyon		Kiralık ev		Diğer	
	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
1	50	90,9	4	7,3	1	1,8	0	0	0	0	0	0
2	4	7,3	41	74,6	1	1,8	7	12,7	1	1,8	1	1,8
3	0	0	6	10,9	25	45,5	19	34,5	4	7,3	1	1,8
4	1	1,8	4	7,3	20	36	20	36	10	18	1	1,8
5	0	0	0	0	8	14,6	9	16,4	36	65,4	1	1,8

Tablo 9. Bölge Otellerindeki Animasyon Faaliyetlerinin Durumu

Seçenekler	n	%
Düzenli yapılmakta	0	0
Hiç yapılmamakta	29	72,5
Kısmen yapılmakta	11	27,5
TOPLAM	40	100

Örnekleme göre bölge otellerinin büyük çoğunluğunda animasyon faaliyetleri hiç yapılmamaktadır (%72,5). Bu faaliyetlerin kısmen yapıldığını ifade edenler ise %27,5 nispetindedir.

Tablo 10. Bölgeye Gelen Turistlerin Ekonomik Durumları İle İlgili Anlamlık

Ekonomik Görünüm	Orta n=47(%75,8)	Zayıf N=5(%8)
İyi n=10(%16,2)	p=0,000	p=0,165
Orta n=47(%75,8)	*	p=0,000

Bölgeyi en çok tercih eden turistler; orta gelir grubuna ait kişilerdir (%75,8). Bunu “maddi yönden iyi durumda” olanlar izlemektedir (%16,2). Turistlerin ekonomik profilleri istatistiksel açıdan karşılaştırıldığında “orta gelir grubunun“ diğerlerinden anlamlı olarak farklı olduğu görülmektedir.

Tablo 11’de bölgedeki etkinliklerde Kültür ve Turizm Bakanlığının katkısı değerlendirilmiştir. Buna

Tablo 12. Karadeniz Bölgesinde Turizmin Geliştirilmesi İçin Yapılması Gerekenler

Seçenekler	n	%
Ulaşım, konaklama ve yeni yatırım İmkânları geliştirilmeli	47	75,8
Tanıtım ve bölge İnsanı bilinçlendirilmeli	12	19,3
Sportif ve rekreatif organizasyonlar düzenlenmeli	3	4,8
TOPLAM	62	100

Tablo 13. Karadeniz Bölgesindeki Rekreatif, Sportif Faaliyetleri Düzenleyen Kuruluşlar

Kuruluşlar	n	%	p
Merkezi Yönetime ait Kuruluşlar (GSİM ve KTIM)	16	40	0,068
Yerel Yönetimlere ait Kuruluşlar (Belediye, Kulüp vb.)	24	60	

TARTIŞMA

Karadeniz Bölgesinde turizm ve spor konusunda yetkili durumda bulunan kişilerin yaş dağılımları çoğunlukla 41–50 yaş arasındadır. Yöneticilerin büyük kısmı erkektir ve eğitim seviyeleri yüksektir. Çoğunun görevlerindeki kıdemleri ise 16 yıl ve üzerindedir. Örneklemin önemli kısmı müdür statüsündedir. O

göre Bakanlığın %37 oranında “hiç bir katkısının bulunmadığı, mevcut katkısının ise “kısmen” (%35,6) seçeneği ile daha çok yerel çalışmalarını desteklemek biçiminde olduğu anlaşılmaktadır. Bu üç seçeneğin de istatistiksel olarak aralarında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0,005$).

Tablo 11. Kültür ve Turizm Bakanlığının Bölge Etkinliklerine Katkı Durumu

Seçenekler	Hayır n=23(%37)	Kısmen n=22(%35,6)
Evet n=17(%27,4)	p=0,247	p=0,332
Hayır n=23(%37)	*	p=0,852

Deneklere göre bölgenin turistik değerlerinin geliştirilmesi için öncelikle sağlanması gereken hususlar “ulaşım, konaklama ve yeni yatırım imkânlarının oluşturulması” (%75,8) ve “tanıtımla beraber insanların bilinçlendirilmesi” (%19,3) seçeneklerinde ön plana çıkmıştır. Spor ve rekreasyon amaçlı faaliyetler ise en son sırada yer almaktadır (%4,8).

Tablo 13’den bölgedeki rekreatif ve sportif organizasyonları büyük oranda yerel yönetimlere ait kuruluşların(%60) yaptığı ve bunu %40’lık bir oranla merkezi idareye bağlı Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ile Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü teşkilatlarının izlediği anlaşılmaktadır. Ancak bu iki tür organizatörler arasında istatistiksel bir anlamlılık bulunmamıştır.

nedenle iller ile ilgili mevcut durumu oldukça doğru bildikleri kabul edilmektedir. Fakat bazı örneklemin sahip olduğu sportif ve rekreatif değerlerde aynı il için farklı cevaplar verdiği de görülmektedir.

Çalışma bulgularının ortaya koyduğu en önemli husus, bölgede spor ve rekreasyon için yeterli doğal kaynağın varlığıdır. Fakat örnekleme göre, yerli ve yabancı turistlerin bölgeye gelme konusundaki tercihlerinde spor ve rekreasyon amacı en son sırada yer

almaktadır. Bu tercihin sıralaması gerek yerli gerekse yabancı turistler açısından anlamlı bir fark ortaya koymamaktadır. Sportif ve rekreatif amaç için bölgeye gelen turistler daha çok festivaller için gelmektedir. Bunlardan en yaygın olanları yayla şenlikleridir. Bunun dışında dağcılık, avcılık, mağaracılık, kuş gözlemciliği, dağ yürüyüşü ve kampçılığın da turistlerin bölgeye geliş nedenleri arasında olduğu belirtilmektedir. Aslında sportif amaçlı kamplar gidilen bölge için önemli bir turistik hareketlilik sağlamaktadır. Son yıllarda özellikle Antalya ili ve çevresindeki beldelerde yer alan konaklama tesis sahipleri golf ve futbol sahaları gibi önemli yatırımlar yapmışlardır. Böylece bu kuruluşlar yerli ve yabancı spor takımlarını illerine çekmeyi başaramışlardır. Karadeniz Bölgesinde de böyle yatırımlar yapılması sportif amaçlı turistik hareketliliğin sağlanması için gereklidir. Bu konuda arzulanan; devlet ya da özel sektör eli ile (veya birlikte) yıl boyu kullanılabilir nitelikte büyük rekreatif komplekslerin kurulmasıdır. Fakat burada rekreatif faaliyetleri planlayacak, organize edecek, yürütecek ve değerlendirecek kadroların bulunması zaruridir. Burada bilhassa programlama önemlidir. Programlama mevcut kaynakların maksimum kullanımı anlamına gelir. Organizasyonun ve insan ihtiyaçlarının belirlenen hedeflere yöneltilmesi sağlar (15). Ancak programlama bir sanattır ve pratik ile gerçekleştirilmesi gerekir. Bu yüzden rekreasyon faaliyetlerinin temel özelliklerini anlamak yöneticiler için önemlidir. Çünkü amaç, yöntem ve kurallar aktivitelere göre belirlenmektedir (13).

Kanaatimizce bölge konaklama tesislerinde insan davranış ve motivasyonlarının iyice anlaşılabilir katılımcıların yeteri kadar uyarılabildiği ve aktivitelerin onlar üzerinde pozitif sonuçlar doğurduğu ifade edilemez.

Turizmde esas gaye, pazarlama yani turisti otele, yöreye veya ülkeye davet etme tekniği olduğuna göre, turiste sunulacak hizmetler ve kaynaklar önemlidir. Buna göre spor ve rekreasyon bir turistik üründür ve aynı zamanda hizmet unsurudur. Bu ürünü tüketiciye sunarken en doğru hizmeti yapmak, talebin sürekli hale gelmesine neden olacaktır (2). Burada bilhassa spor, rekreasyonun bir çeşidi olarak rekreatif program ve talepler için ana unsuru oluşturmaktadır (12). Çünkü spor rekreatif olursa katılımcılara daha anlamlı gelir (1).

Anketleri cevaplayan örnekleme göre, Bölgeyi tercih de ilk sıralarda “doğal güzellikler ve tarihi eserlerle ilgili değerler ön plandadır. Aslında doğal güzellikler hemen her bölge açısından önemli bir değerdir. Bu araştırmada tarihi değerler ile doğal güzellikler yabancıların bölgeye geliş sebepleri arasında ilk sırayı paylaşmaktadır. Bu iki tercih arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$).

Turizm her ülke için önemli bir gelir kaynağıdır. Bütün dünya turizm gelirlerini artırmak için büyük bir çaba göstermektedir. Çünkü turizm fazla kaynak

gerektirmeden milli geliri yükselten bir olgudur. O nedenle bu kaynağı etkin hale getirebilmek için pek çok gayret, ulusal ve uluslar arası düzeyde sürdürülmektedir. Gerçekten mevcut coğrafyanın tek başına varlığı insanları bu mekânlara çekmekte yeterli olmamakta ya da onların uzun süreli bu bölgelerde kalmalarına fazlaca etki yapmamaktadır. Bu yönü ile çeşitli aktivitelere imkân veren organizasyonlar son derece önemlidir. Araştırmada yararlanılan örneklemin büyük kısmı (%42) ulusal ve uluslararası organizasyonların bölge ekonomisine katkıları konusunda birleşmektedir.

Turizm hareketinin gelişmesinde etkili kabul edilen araçlardan birisi de sportif ve rekreatif organizasyonlardır. Ancak bölge insanının bu olguya karşı takındığı tutum ve davranışlar önemlidir. Çünkü bu aktivitelerin bölge insanı tarafından desteklenmedikçe verimli ve sürekli olması düşünülemez. Zira bu, tamamen sosyal çevre içinde hayat bulan bir olgudur. Bu yüzden onun gelişme ve etkinleşmesinin pek çok unsurla beraber sosyal çevre ile ilişkili olduğu söylenebilir (17). Dolayısıyla yaşanan coğrafyada spor ve rekreasyon merkezli turizmin canlandırılması kültürel yapının çizdiği sınırlar içerisinde gerçekleşmektedir. Bu çalışmadaki örneklemin önemli kısmının (%67,8) yöre insanlarının sportif ve rekreatif faaliyetleri desteklediğini bildirmesi, bölgenin, turizm kapasitesini artıracak duyarlı bir insan kaynağına sahip olduğuna işaret etmektedir.

Diğer yandan, turizm sektörünün odağını insanların ikamet edebilecekleri mekânlar oluşturur. Bu mekânların sıhhi şartlara uygunluğu, sosyal ve kültürel atmosferi ve nihayet çeşitli etkinlikle zenginleştirilmiş programları bireylerin konaklama süreleri üzerinde etkili olmaktadır. Çünkü insanlar konaklanacak yerleri barınmanın dışında hizmetler sunan ve hoş vakit geçirilecek mekânlar olarak da düşünmektedirler. Bu nedenle turizm hareketinin en merkezi problemini konaklama ile ilgili tesis ve yapılar oluşturmaktadır. Ancak bölgedeki konaklama imkânları kısıtlıdır. Turizm işletme belgeli konaklama tesislerinin coğrafi bölgelere göre dağılımında Karadeniz Bölgesi 98 tesis 8983 yatakla beşinci sırada yer almaktadır. Tesis ve yatak bakımından bu görünümüyle Karadeniz, Doğu ve Güney Doğu Bölgeleri ile birlikte en fakir bölgedir (7). Öte yandan Karadeniz Bölgesindeki işletmelerin doluluk oranı da (%33) oldukça düşüktür (11).

Bu araştırma verilerine göre bölgeye gelen turistlerin öncelikli olarak konakladığı tesisler içerisinde birinci sırayı “oteller” almakta bunu “misafirhane” ve “yurtlar” izlemektedir. Bölgeye gelen turistler otel bulamadıkları durumlarda ise, “misafirhane” ve “pansiyonlara” yönelmektedir. Bu sonuçlara göre bölgedeki “kiralık ev” talebi ancak beşinci derecede öneme sahiptir. Bölgeye gelen bireylerin kalacak yer konusunda otelleri tercih etmeleri muhtemelen diğer

seçeneklerin sağlıklı şartlara sahip olmaması ve buralarda yer bulunamamasından kaynaklanmaktadır.

Yöreye gelen turistlerin otel tercihlerinde, sadece barınma faktörü ön plandadır. Oysa turistlerin kalış süresini uzatmak, onlara “hoş vakit geçirme” fırsatları sağlamakla mümkündür. Bu ise rekreasyon faaliyetlerinin zenginliği ve programların uygunluğu ile ilintilidir. Çünkü “çeşitlilik hoşlanmanın temelidir” (18). Bu bağlamda turisti memnun edecek ve onun zevk almasını, stresten uzaklaşmasını sağlayacak animasyon temelli faaliyetler düzenlenmelidir. (6). Örnekleme göre bölge otellerinin büyük çoğunluğunda bu amaca yönelik düzenli ve çeşitlendirilmiş animasyon aktiviteleri hiç yoktur. Bu faaliyetlerin kısmen yapıldığını ifade edenler ise oldukça düşük nispettedir.

Bunun yanı sıra bölgede su sporları gibi turiste yönelik spor merkezlerinin yeterince bulunmadığı da görülmektedir. Oysa en hızlı akan nehirlerinden biri olarak ün yapan Çoruh nehri dünyaca tanınmaktadır Çoruh Nehri, 1993 yılında 28 ülkeden 300 sporcu, bilim adamı ve basın mensubunun katıldığı 4. Dünya Akarsu Şampiyonasına ev sahipliği yapmıştır). Yine bölgede denize kıyısı bulunan yerlerde yat ve yelken gibi sporların daha aktif hale getirilerek yaygınlaştırılabilmesi olasıdır. Kısaca bölgede turistik ürün olarak özellikle, dağcılık, dağ yürüyüşü, avcılık, olta ile balık avlama, göllerde kürek, akarsularda rafting ve kano gibi macera, zevk ve heyecan içeren aktiviteler sunulabilirse burada turizmin gelişmesi daha kolay sağlanabilir.

İnsanların seyahat etmesi onların içinde bulunduğu mekân ve yaşam stilleri ile davranış ve tutumları üzerinde çok büyük boyutlarda değişikliklere imkân vermektedir Pigram (16) ve Crouch (4) seyahatin kişisel değişime neden olan bir çekiciliği olduğunu söylemektedir. Ancak insanların farklı çevre ve kültürleri tanıma türünden ihtiyaçlarının giderilmesi, onların ekonomik güçleri ile ilişkilidir. Çünkü turizmin ortaya çıkıp gelişebilmesi için, insanların ve toplumların, zorunlu gereksinmelerini karşılayacak gelirin üstünde bir kazanç düzeyine erişmeleri temel koşuldur (9). Bu anlamda turizmi hareketlendiren en önemli unsur ekonomik yönden hazır bulunurluktur. Bu yüzden herhangi bir yörenin turizm yönünden canlandırılması, buraları ziyaret edenlerin ekonomik profilleri ile doğrudan ilgilidir. Fakat bütün turistlerin mali yönden iyi durumda olmaları beklenemez. Öyleyse turizm amacı ile kullanılan her yörenin mutlak surette bütün gelir guruplarına hitap edecek standartlara sahip olması gerekmektedir.

Bu araştırmada bölgeyi en çok tercih eden turistler; orta gelir grubuna ait kişilerdir. Bunu “maddi yönden iyi durumda” olanlar izlemektedir. Aslında bu dağılım Türkiye genelinde ülkeyi ziyaret eden turistlerin dağılımları ile de örtüşmektedir. Nitekim DİE “yabancı ziyaretçiler anketi”ne (5) göre; aylık geliri 250 doların altında olanlar %12,8, 251–500 arası %13, 501–1000

arası %16,5, 1001–2500 arası %27,8, 2500 dolar üzeri kazananlar ise %25,3 nispetindedir. Bu araştırmada turistlerin ekonomik profilleri istatistiksel açıdan karşılaştırıldığında “orta gelir grubunun” diğerlerinden anlamlı olarak farklı olduğu görülmektedir ($p < 0.05$).

Toplumsal ilişkiler ve yaşam, bir yönüyle beklenti ve eğilimler dengesidir. Örneğin bir İsveçli ile bir İspanyol’un; zengin ve soylu kişi ile orta sınıf mensubunun; genç turistle yaşlı turistin beklentileri farklıdır. Yani beklentiler dinamik, değişken ve çok çeşitlidir (9). Diğer yandan, turizm yatırım düzeyinde yüksek harcama gerektiren bir endüstridir. Havaalanlarının, marinaların yapımı, genel alt yapının iyileştirilmesi, özel turizm alt yapısının yaratılması, otel inşaatları, dinlenme alanlarının düzenlenmesi gibi yatırımların maliyeti oldukça yüksektir. Bu nedenle alt yapı yatırımlarının maliyetlerini devlet üstlenirken, üst yapı yatırımlarının maliyetlerini özel girişimci üstlenir (22). Alt yapı yatırımlarının ilk ayağını Kültür ve Turizm bakanlığı oluşturmaktadır. Gerçekten; kültür ve turizm konuları ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirmek, turizme elverişli bütün imkânlarını değerlendirmek, geliştirmek ve pazarlamak gerektiğinde kamulaştırmak, bunların etüt, proje ve inşaatını yapmak ya da yaptırmak (20) bakanlığın görevleri arasında yer almaktadır. Fakat bu araştırmaya göre bakanlığın bölge etkinliklerine katkısı pek olumlu görülmemektedir. Oysa Karadeniz Bölgesinin en belirgin sorunu kuşkusuz, ulaşım imkânının sınırlılığı ve alt yapı yetersizliğidir.

Bakanlığın yöre turizminin alt yapısına olan katkısını örneklemin %37’si yetersiz görürken %27,4’ü yeterli, %35,6’sı da kısmen yeterli (daha çok yerel çalışmaları desteklemek) olarak değerlendirmektedir. Bu üç seçenek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık da yoktur ($p > 0,05$).

Örnekleme bölge turizminin geliştirilmesi için öncelikle; ulaşım, konaklama ve yeni yatırım imkânlarının geliştirilmesini (%75,8), daha sonra ise tanıtım ve bölge insanların turizm hakkında bilinçlendirilmesini (%19,3) istemektedir. Spor ve rekreatif faaliyetlerin düzenlenmesi talebi ise son sırada yer almaktadır (%4,8). Zaten bu araştırmada, merkezi kuruluşların sportif ve rekreatif faaliyetleri düzenleme konusunda fazla etkili olmadıkları, daha çok bu etkinlikleri belediyeler başta olmak üzere yerel yönetimlere ait kuruluşların yönettiği anlaşılmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Karadeniz Bölgesi’nde sanayi sektörü yeterince gelişebilmiş değildir. Bu durum turizmin bu coğrafyada önemli bir ekonomik kaynak olabileceğini düşündürmektedir.

Bölgedeki mevcut turistik değerler daha çok tarihi eserler ve doğal güzelliklerdir. Ayrıca bölge; plaj, kaplıca, dağ yürüyüşü (trekking), dağcılık, kayak ve

rafting sahaları gibi sağlık ve sportif rekreasyon turizmi için uygun imkanlar sunmaktadır.

Araştırmanın örnekleimine göre, Bölgeye gelen turistlerin tercihleri en fazla doğal güzellikler ve tarihi eserlerle ilgili değerlerde yoğunlaşmaktadır. Spor ve rekreasyon faktörü ise turizmin hareketlenmesinde yeteri kadar etkili değildir. Oysa bölgede rekreatif etkinlikler için çok fazla değer vardır. Fakat bunların henüz çok az kullanıldığı anlaşılmaktadır. Sportif ve rekreatif amaç taşıyan ziyaretlerde ise festivaller ön plandadır. Bunlardan en yaygın olanları yayla şenlikleridir. Bunun dışında dağcılık, avcılık, kampçılık, mağaracılık, kuş gözlemciliği ve trekking gibi etkinlikler de turistlerin bölgeye geliş nedenleri arasındadır. Dolayısıyla, Bölgede turistik ürün olarak özellikle, dağcılık, dağ yürüyüşü, avcılık, olta ile balık avlama, göllerde kürek, akarsularda rafting ve kano gibi macera, zevk ve heyecan içeren aktiviteler sunulabilirse burada turizmin gelişmesi daha kolay sağlanabilir.

Ancak bölgede festivaller dışında düzenli olarak tekrarlanan ve geleneksel bir özellik kazanmış ulusal rekreatif veya sportif organizasyon çok az sayıdadır. Bölgede uluslararası nitelikte hiçbir organizasyonun bugüne kadar yapılmamış olması dış turizme yönelik kaynak ve tanıtım bakımından önemli bir kayıptır. Diğer taraftan Karadeniz Bölgesindeki tesisler değişik amaçlarla bölgeye gelecek yerli ve yabancı turistlere yüksek standartlarda konaklama imkânları sunacak alt yapı ve tesis donanımına kavuşmuş değerlerdir.

Bütün bu bilgilerle ilişkili olarak ve bölge turizminin geliştirilmesi için aşağıdaki öneriler yapılabilir;

- Merkezi ve yerel yönetimlerin bölgeye yönelik turizm yatırımları artırılmalıdır,
- Bölge halkı turizm ile ilgili konularda bilinçlendirilmelidir,
- Konaklama imkânları nitelik ve nicelik yönünden geliştirilmelidir,
- Sportif rekreasyona yönelik var olan tabii alanlar diğer alt yapı tesisleri ile desteklenmelidir,
- Bölgenin ulusal ve uluslararası tanıtımı için reklâm, faaliyet ve organizasyonlar yapılmalıdır.
- Bölgedeki turizm hareketini spor yolu ile canlandırma konusunda bilimsel araştırmalara önem verilmeli, bilhassa yerli ve yabancı turistlerin ilgi, ihtiyaç ve beklentileri sıkça yapılan araştırmalarla ortaya konulmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Ağaoğlu, Y.S. *Türkiye'deki Üniversitelerin Rekreasyon Programlarının Geliştirilmesi*, OMÜ. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor ABD. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Samsun, 2002.
2. Boztepe, H. *Turizm-Spor İlişkisi ve Sporun Etkisi İle Turizmde Değerimler*, M.Ü Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor ABD Doktora Tezi, İstanbul, 1996.
3. Briassoulis, H., Strataen J. *Tourism And The Environment*, II. Edition, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, 1992.
4. Crouch, D. *Leisure / Tourism Geographies*, Routledge Taylor & Francis Group, London, 1999.
5. DİE. *Yabancı Ziyaretçiler Anketi*, 1998.
6. Ekici, S. *Yüksek Öğretim Gençliğinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları ve Turizme Katılmaları Üzerine Bir Araştırma (Muğla İli Örneği)* G.Ü. Sağlık Bilimler Enstitüsü Beden. Eğitimi ve Spor A.B.D. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1997.
7. Emir, G. *Doğu Karadeniz Bölgesinde Turizm, Ekonomik Etkileri ve Talep Tahminleri*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ABD, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2000.
8. Erdoğan, O. *Turizm Sektörü*, İMKB Araştırma Müdürlüğü, İstanbul, 1995.
9. Güler, ř. *Turizm Sosyolojisi*, Ankara, 1978.
10. Gülez, S. *Yumuşak Turizm ve Doğa Koruma*, Turizm Yıllığı 1988–1989. Türkiye Kalkınma Bankası, Ankara, 1989.
11. İmre, N., Gürbüz A. *Turizmin Çeşitlendirilmesi Projesi Kapsamında "Yayla Turizmi" Sorunları Çözüm Önerileri ve Niksar Çamiçi Yaylası*, Turizm Yıllığı 1994. Türkiye Kalkınma Bankası, Ankara, 1994.
12. Kelly, J.R. *Leisure*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, Newjersey, USA, 1990.
13. Mceven, D., Mitchell C. *Fundamentals Of Recreation Programming For Campgrounds And Rv Parks*, Sagamore Publishing Inc. Illions, USA, 1991.
14. Means, L.E. *Intramurals, Their Organization And Administration*, Prentice Hall, Inc., Englewood Cliffs, N.J, Usa, 1973.
15. Moore, R. L. Graefe A. *Attachments To Recreation Settings*, The Case Rail-Trail User, Leisure Sciences. Volume,16. Editor; Goodale, Thomas L., USA, 1994.
16. Pigram, J. J., Jenkins M.J. *Outdoor Recreation Management*, İi.Baskı, Routledge Taylor &Francis Group, London, 1999.
17. Tasmektepligil, My., İmamoğlu O. Türkiye'de Kültürel Yapının Spora Etkisi Üzerine Düşünceler, *Gaszi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, 1996.
18. Torkildsen, G. *Leisure And Recreation Management*, Third Edition, 1992.

19. Var, M. “Trabzon ve Rize İllerindeki Rekreatyonel Değeri Olan Bazı Yaylaların Turizm Açısından İncelenmesi”, Doğu Karadeniz Turizmi Konferans Workshop (22-25 Haziran). Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ankara, 1992.
20. [Http://Www. Turizm.gov.tr](http://www.turizm.gov.tr). (Erişim Tarihi: 20 Kasım 2004).
21. Yarcan, Ş. *Turizm Endüstrisinin Yapısı*, I. Baskı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1995.
22. Yarcan, Ş. *Türkiye’de Turizm ve Uluslar Arasılaşma*, I.Baskı, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1996.